

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Философия және саясаттану факультеті
Жалпы және қолданбалы психология кафедрасы

Медициналық психология

дәріскер: психол.ғ.к., аға оқытушы
Құдайбергенова С.Қ.

2022-2023 оқу жылы

3 дәріс Патопсихологиялық зеррету

1. Патопсихологиялық зерттеудің принциптері мен мазмұны.
2. Зерттеу кезеңдері
3. Патопсихологиялық зерттеудің әдістері мен процедуралары

Патопсихологиялық зерттеудің принциптері

Детерминизм принципі. Зерттеу кезінде сыналушының мінез-құлқында кездейсоқ ештеңе жоқ. Пациенттің ішкі психологиялық әлемі қандай да бір дәрежеде сыртқы мінез-құлықта көрінеді.

Сананың және қызметтің бірлігі принципі. Сыналушы (қарым-қатынас, іс-әрекет тәртібінің ерекшеліктері) және сыртқы көріністердің сипаттарын жоққа шығаратын терең психологиялық құрылымдар арасындағы кейбір ықтималдық байланыс бар.

1. ЭПО нәтижелерін интерпретациялау-сыналушының психикасының моделін құру (байланыстар мен тәуелділіктерді орнату, тұтас құрылымды құру)
2. Адамның психикалық қызметінің барлық сипаттамаларына қайталанбас өзіндік ерекшелікті беретін және зерттеудің барлық кезеңдерінде ескерілуі тиіс ең жалпы және іргелі жүйе құраушы фактор бар. Бұл фактор ауру болып табылады.

Патопсихологиялық зерттеу кезеңдері

1. Дайындық. Зерттеу міндетін қалыптастыру (емдеуші дәрігермен бірге), сыналушының анамнезін зерттеу, тест және әдістемелер батареяларын таңдау, жұмыс орнын дайындау, зерттеу уақытын жоспарлау.
2. Зерттеу жүргізу. Басында – қарым-қатынас пен тілектестік атмосфераны орнату (әңгімелесу). Зерттеуді жүргізу кезінде сыналушының жағдайын ескеру, тестілер мен тапсырмалардың нұсқаулықтарын сақтау, қажет болған жағдайда-көмек көрсету (көмек сипаты әртүрлі болуы мүмкін). Міндетті түрде-зерттеу хаттамасын жүргізу.
3. Нәтижелерді түсіндіру және қорытынды дайындау.

Мінез-құлықты бағалау

- **Байланыс** (қалыпты, жоғары қызығушылық, теріс қатынас, ерекшеліксіз, шиеленіс және т. б., сайлау, бейімділік, формальдылық, негативизм, белгіленген мінез-құлық)
- **Жұмысқа қарым-қатынас** (ынталы, алаңдатушылық, сырғу, сыншылдық және т. б.).)

3. **Жалпы нейродинамика** (торпидтік / брадикинезия, гипоманиакалдық, қарқынның үдеуі, сарқылу, қарқынның біркелкі болмауы, озық реакциялар, мән-жайлар, сайлау жағдайы)

4. **Эмоциялық жағдай** (бәсең, жоғары, ашулану, ашулану, өзін-өзі сезу реакциялары, жағдайдың барабар болмауы, үрей және т. б.).)

5. Түсінушілік (жеңілдік, қиындық, параноялық)

6. Психомоторика

Пантомимика	Мимика	Мелкая моторика
Поза, қозғалыс ым-шаралары(қайғылы-мұңды, демонстративті, қысылған, ебедейсіз және т.б)	Амимия, гиперимия, парамимия	Тремор (органикалық, невротикалық) Ұсақ моториканың дәрекіленуі

7. **Сөйлеу** (темп, сөздік қор, интонация)

8. **Тұлғалық сипаттық көріністер**

ҚОРЫТЫНДЫ ЖАЗУ кестесі

- Аты-жөні, өткізу күні
- Өткізу мақсаты, әдістемесі
- Шағымдар (психикалық жағдайға байланысты шағымдарға екпін)
- Зерттеу кезіндегі мінез-құлықтың ерекшеліктері, психологқа деген қарым-қатынас және жалпы зерттеуге деген қатынас
- Сынамалар мен тесттердің нәтижелері - Танымдық процестер (есте сақтау, назар аудару, сөйлеу, ойлау), IQ, мәдени-білім деңгейі)

Тұлғалық ерекшеліктері: мінез-құлқы,
қарым-қатынасы, эмоциялық-ерік аясы,
қабілеттері мен мүдделері, әлеуметтік
бейімделу және т. б.

Түйіндеме (қорытынды): 1-2 сөйлемде
тұжырымдалады

Ұсынымдар

**Клиенттің қандай да бір ерекшеліктерін
көрсететін әдістемелерден мысалдар
келтіруге болады.**

Нәтижелерді түсіндіру принциптері

- Психологпен қарым-қатынас және зерттеу кезіндегі жағдайды есепке алу
- Барлық сынамалар, тапсырмалар, мінез-құлықты бақылау және бағалау нәтижелерін есепке алу
- Пациенттің жеке басының сақталған және бұзылған жақтарын сипаттау (сипаттамадағы синдромдық көзқарас)
- Анамнестикалық деректерді есепке алу және медициналық құжаттаманы талдау

Синдром (симптомокомплекс) - бұл ішкі өзара шартты және өзара байланысты симптомдардың, психикалық бұзылулар белгілерінің патогенетикалық жиынтығы (С. Л. Соловьева бойынша.)

И. А. Кудрявцев бойынша патопсихологиялық синдромдардың типологиясы

- } Шизофрениялық;
- } Аффективті-эндогенді (клиникада оған маниакальды-депрессивті психоз және функционалдық аффективті психоздар кеш жастағы) сәйкес келеді.
- } Олигофрениялық;
- } Экзогенді-органикалық (клиникада оған мидың экзогенді-органикалық зақымданулары — церебральды атеросклероз, бас-ми жарақатының салдары, токсикомания және т. б. сәйкес келеді.);
- } Эндогенді-органикалық (клиникада-шынайы эпилепсия, мидағы алғашқы атрофиялық процестер);
- } Жеке-аномалды (клиникада-акцентуирленген және психопатиялық жеке тұлғалар және елеулі мөлшерде, аномальды топырақпен байланысты психогенді реакциялар);
- } Психогенді-психотикалық (клиникада-реактивті психоздар);
- } Психогенді-невротикалық (клиникада—невроздар және невротиалық реакциялар).

Патопсихологиялық зерттеу әдістемесі

Психологиялық қызмет саласы	Методики
Назар	Түзету сынамасы, бекітпе бойынша есеп, есептеу, Шульте Кестесі, ауыстырып қосу сынамасы және т. б.
Ес	10 сөз тесті, пиктограмма, жанама есте сақтау (Лурия), Мейли тесті, Бентон тесті және т. б.
Қабылдау	Сенсорлық қозу, Ашафенбург сынамасы. Рейхард, Липман және т. б.
Ойлау	Жіктеу, ерекшелік, ұғымдарды салыстыру, күрделі және қарапайым аналогтар, мақал-мәтелдерді жалпылау, түсіндіру, ассоциативті эксперимент және т. б.
Эмоциялар	Спилбергер тесті, Люшер тесті және т. б.
Интеллект	Равен тесті, Векслер тесті
Тұлғалық ерекшеліктері	MMPI, DAR, Шмишек тесті, ИТО, фунт тесті, Вартега тесті, Айзенк тесті, САН, ТАТ, САТ тесті және т.б.

Әдебиет тізімі

1. Блейхер В.М, Крук И.В., Боков С.Н. Клиническая патопсихология. Москва-Воронеж, 2006
2. Рубинштейн С.Я. Экспериментально-психологические методики в клинике. М., 2009

Интернет-ресурсы:

<http://www.azps.ru>

<http://www.koob.ru/>

<http://www.psychology.ru>

<http://www.flogiston.ru>

<http://www.twirpx.com>